

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se
m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se
agnetha.alriksson@regeringskansliet.se
Dnr: M2020/01926

Yttrande Arjeplog Kommun - SOU 2020:73 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen

Arjeplog kommun tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Skogsutredningen men vi vill påpeka att vi gärna hade sett att någon av fjällkommunerna blivit inbjuden att delta i utredningen och expertgruppen då ett av utredningens uppdrag var att ”finna balans mellan brukande och skydd i fjällnära skog”. Att ge fjällkommunerna möjlighet att i tidigt stadium delge sin expertis och syn inom området kan verka för bättre förankring och säkerställa att fjällkommunernas kunskap fångas upp i utredningen.

Skogen är viktig för kommunen, den är en av grundpelarna, både vad gäller arbetstillfällena och försörjning, den är även avgörande för rennäringen samt skapar en grund för besöksnäringen som växer sig allt starkare. Skogen har för många invånare brukats och ärvts från generation till generation, man har exempelvis jagat på markerna eller plockat bär och den anknyter starkt till människors identitet och är en avgörande del av livskvaliteten.

Övergripande är kommunen inte negativ till utredningen och att värden i skogsområden förvaltas och skyddas på ett långsiktigt hållbart sätt, men det finns delar i utredningen som kommunen vill belysa.

Hållbart brukande bör vara huvudspåret för skogen och den biologiska mångfalden

Arjeplog kommun önskar att utredningen presenterat en mer tillfredsställande balans av förslag gällande hur brukandet av skog kan utvecklas, bli mer ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart, och förslag kring hur skog ska undanhållas från brukande. Nu är det en övervikt till det senare.

Kommunen oroas av att diskussionen om skogen alltmer domineras av en föreställning om att brukande av skog och mark i sig självt är något negativt som utgör ett hinder för biologisk mångfald, och att det huvudsakliga verktyget för att bevara och utveckla mångfald är att ge skogen ett formellt skydd som förhindrar alla former av brukande. Synsättet visar sig i vissa av de strategier och regleringar som tas fram av EU-kommissionen och som därigenom påverkar utvecklingen i Sverige, och det yttrar sig också i delar av skogsutredningen.

Människan lever av naturen och vår existens är beroende av ett hållbart brukande av naturens resurser. I arbetet med en övergång till en bioekonomi och fossilfritt samhälle utgör skogen, av allt att döma, en viktig resurs. Skog som brukas kan generera biologisk mångfald och många av de skogar som nu skyddas på grund av höga naturvärden har brukats under lång tid. De områden som skyddas har också ett fortsatt behov av skötsel för att behålla sina höga naturvärden.

I Arjeplog är ägandet och brukandet av skogen av stor vikt för kommunens utveckling och välstånd och är även en del av medborgarnas kulturella identitet.

Rent generellt är kommunen inte negativ till skyddande av skogsområden, men det förefaller som om ett formellt skydd är det enda verktyget som är uppe för diskussion. Biologisk mångfald och brukande behöver inte innebära ett motsatsförhållande, och ett formellt skydd behöver inte vara den enda vägen att gå. Kommunen saknar i utredningen förslag och diskussion kring brukandet som en del av att behålla och förvalta naturvärden i skogen.

Kommunen anser att ett hållbart brukande bör vara huvudspåret i skogspolitiken.

Ta hänsyn till Naturvårdsverkets utredning som jämför hur länder rapporterar olika om skyddad mark till EU

Arjeplog kommun betonar vikten av den utredning som Naturvårdsverket nu har i uppdrag att ta fram med syftet att undersöka jämförbarheten mellan EU-ländernas rapportering om skyddad mark. Resultatet av utredningen bör vara en viktig komponent när regeringen tar ställning till skogsutredningens förslag.

Skogsutredningen har som deluppdrag att undersöka hur Sverige kan leva upp till internationella åtaganden om biologisk mångfald och skydd av värdefull natur. EU-länderna rapporterar hur de skyddar mark till EU men jämförelser mellan länderna är svåra eftersom länderna klassar skyddad mark på olika sätt och man rapporterar heller inte på ett jämförbart sätt. Beroende på hur man klassar och rapporterar olika områden med skydd kan Sverige antingen ligga mycket bra till i jämförelser med andra EU-länder, eller vara nästan vara ”sämst i klassen”. I dag ingår till exempel inte frivilliga avsättningar, riksintressen för naturvård eller strandskydd i de områden som rapporteras som skyddade i Sverige medan flera europeiska länder rapporterar områden för till exempel landskapskydd som skyddade trots att brukande av marken fortfarande är tillåten där.

I och med att det finns vissa osäkerheter i rapporteringen kan man fråga sig om förslaget till den stora areal avsättning av fjällnära skog behöver vara av den omfattning som beskrivs.

Skyddet av fjällnära skog behöver bygga på samsyn och samverkan

Arjeplog kommun är negativt inställd till förslaget att stora delar av den fjällnära skogen skyddas formellt genom tvångsåtgärder. Det är i södra Sverige som andelen skyddad skog är i underkant.

Utredningen föreslår att större delen av den fjällnära skogen ska skyddas i ett bälte längs hela den svenska fjällkedjan. Stora delar har redan idag ett formellt skydd men utredningen föreslår att ytterligare cirka 525 000 ha skog ska lösas in till en beräknad kostnad av 20 miljarder kronor. Arjeplog kommun anser att principen om att skydd ska vara frivilligt bör gälla även här och som fjällkommun motsätter sig kommunen tvångsinlösen som huvudspår.

Utredningen menar också att den samhällsekonomiska vinsten av att undanta stora områden i fjällvärlden från brukande, ger förutsättningar för en ökad naturturism som i sin tur kan kompensera bortfallet av intäkter från skogsbruket. Arjeplog kommun delar inte den uppfattningen till fullo och sett ur det lokala perspektivet framstår det som en snäv syn på vad företagande bör vara i en glesbygdskommun.

Vi är beroende av företagande, och givetvis utgör en snabbt växande besöksnäring ett viktigt ben att stå på. Men det behövs många olika näringar på en plats, som tillsammans skapar ett diversifierat näringsliv som utgör underlag för en diversifierad arbetsmarknad, vilket spelar en central roll när det kommer till utveckling och attraktivitet för en plats. Det är vanligt att företagen är små eller medelstora i vår kommun, och det är företagsformer som inte sällan är kopplade till att privata skogsbruksfastigheter utgör den ekonomiska stommen.

Det är också viktigt att framhäva att infrastrukturen som ett aktivt skogsbruk bidrar till, är till stor nytta för bland annat besöksnäringen. När skogsbruket upphör på en plats, upphör också underhållet av skogsbilvägsnätet. Jakt-, fiske- och även naturturismen använder i hög utsträckning skogsbilvägarna för att komma ut i naturen, men efter några år utan underhåll kommer vägarna att vara ofarbara.

Arjeplog kommun ser inte skogsbruk och besöksnäring som motstående intressen utan istället som verksamhetsområden som i vissa fall kan samspela och stärka varandra.

Vi ser i övrigt att tiden för handläggning i ärenden som rör avverkningsanmälan av fjällnära skog bör kunna harmoniseras med den handläggningstid som föreslås gälla för annan skog i högre utsträckning.

Grön vertikal genom hela landet

Kommunen förstår tanken bakom den skyddade fjällskogszonen, men ser hellre att tanken på en genomgående zon av olika skogstyper genom landet där olika skogstyper ingår. Här föreslår vi att redan existerande skyddade områden används som grund och sedan kan en zon som innehåller varierande naturtyper och med olika behov av skydd skapas på sikt för att knyta ihop områdena. Zonen behöver inte undantas från skogsbruk där det kan bedrivas så länge syftet med skyddet uppnås. På så sätt kan man råda bot på den obalans mellan skyddsvärd och skyddad skog i olika delar av landet, där skyddsvärda skogstyper i södra delen av landet idag saknar skydd på ett sätt som inte är lika tydligt i norra delen av landet där stora reservat bildats bland annat genom avsättning av samhällsägda skog.

Det frivilliga formella skyddet

Arjeplog kommun stödjer utredningens förslag gällande att formellt skydd i huvudsak ska vara frivilligt samt att inskränkningar i brukanderätten ska ersättas.

Idag kan höga naturvärden utgöra en ”risk” för skogsägaren. En skogsägare som under lång tid skött sin skog på ett sätt som ger höga naturvärden kan på grund av dessa värden tvingas avstå från brukande av delar av skogsinnehavet. Det är inget bra incitament om vi vill att skogsägare ska utveckla sitt brukande så att högre naturvärden uppstår.

Kommunen tillstyrker även utredningens förslag om att ersättning för intrångsersättning, löseskilling eller ersättning då staten köper fastighet med höga naturvärden i naturvårdssyfte skall vara skattefri

Kommunen ställer sig bakom förslaget att nyckelbiotopsinventeringen ska upphöra.

Nyckelbiotopsinventeringen har uppfattats som rättsosäker och kontraproduktiv. Inventeringarna innebar myndighetsbeslut som saknade lagstöd samtidigt som de fick mycket

stora ekonomiska konsekvenser för skogsägarna. Inventeringen skapade ett omvänt incitament till naturvård där en skogsägare som skött sin skog varsamt och skapat biotoper där hotade arter trivs utsattes för en stor ekonomisk press genom att riskera att inte kunna sälja sin skog.

Utredningen föreslår att nyckelbiotopsinventeringen ska ersättas av naturmiljöbeskrivning, men kommunen anser att det är viktigt att naturmiljöbeskrivningen utformas så att den inte får samma rättsosäkra verkan som nyckelbiotopsinventeringen, förutsägbarhet är centralt. Informationen från nyckelbiotopsinventeringen bör dock inte förstöras utan förvaltas och tillgängliggöras på ett lämpligt sätt.

Inbyte av mark

För den skogsägare som vill fortsätta bruka mark, kan inbyte till ersättningsmark enligt utredningen erbjudas från Sveaskog. Detta är en väg som torde tilltala vissa markägare, och grundat på frivillighet är det inget i sig för kommunen att anmärka på. Men i förlängningen innebär förfarandet att arbetstillfällena minskar totalt sett, då en minskning i bestånd hos Sveaskog på tusentals hektar genom inbyte och formellt skydd, torde innebära färre skogsarbetare i fjällkommunerna. Kommunen har som grundinställning att statliga arbetstillfällen som dras in eller på andra sätt försvinner bör kompenseras.

Idag är exempelvis drygt 23 procent av kommunens yta skyddad på olika sätt, om vi ser till antalet hektar skyddad produktiv skogsmark kommer det inräknat utredningens förslag om utökningar att uppgå till omkring totalt 100 000 hektar, ett brukande av den skogen skulle motsvara en stor mängd arbetstillfällen i kommunen.

Utredningen har inte i större bemärkelse berört hur inbytesmarken från Sveaskog kommer att beröra renskötselns behov av betesmark utanför de fjällnära områdena. Det man konstaterar i utredningen är att ersättningsmark måste väljas med omsorg och de samiska markrättigheterna ska klargöras. 525 000 hektar fjällnära skog ska potentiellt sett ersättas med skog i låglänta områden och man kan anta att skogsavverkningen kommer att öka i dessa områden, där också skogs- och fjällsamebyar har vinter och åretruntmarker.

Rennäringen är ett utpekat riksintresse med betesmarker från fjäll till kust, där ett ökat koncentrerat skogsbruk utanför de fjällnära områdena riskerar att kraftigt försvåra förutsättningarna att bedriva renskötsel. Arjeplog kommun vill påpeka att det är viktigt att konsekvenserna för hur inbytesmarken kommer att påverka rennäringen samt den ekologiska konnektiviteten mellan kust och fjäll utreds.

Den kommunala planeringen

Kommunen planerar för hur mark- och vattenområden kan användas, det är ett sätt att upprätthålla subsidiaritetsprincipen i det att beslut fattas nära de berörda människorna. För Arjeplog kommun finns en översiktsplan som antogs 2018 och i den presenterade utredningen finns förslag till skydd av mark, som inte harmonierar med de ställningstaganden kommunen har gjort i översiktsplaneringen. Därför uppkommer nu frågan hur skogsutredningen förhållit sig till den kommunala planeringen.

I utredningen talas om att skyddad natur inte bör stå i vägen för ett hållbart entreprenörskap som verkar i områden som skyddas av staten. Kommunen skulle därför vilja se en precisering i skogsutredningen av vad som menas med att ett hållbart entreprenörskap ska möjliggöras. Vilka förslag lyfts fram för att skyddade områden på ett bättre sätt ska kunna bidra till utvecklingen?

I Arjeplog kommun finns sedan många år flertalet av skyddade områden som idag står i vägen för, inte bara entreprenörskap utan även samhällsutveckling, där dessa skyddade områden lagt hinder när bland annat lufthängande elledningar ska framtidssäkras och grävas ned i marken. Därav ser kommunen med stor oro på att exempelvis skidbackar och hela byar som Adolfström utpekats ingå i skyddat fjällnära område.

Lokalt innebär utredningens förslag att betydande arealer skogsmark avsätts utöver de redan skyddade områdena, vilket gör att handlingsutrymmet krymper i kommunen. När förloras förutsättningarna för utveckling utanför tätortssamhället, tar staten ansvar i det läget? Kommer de fjällnära kommunerna att kompenseras för det förlorade handlingsutrymmet, och förlorade möjligheter till utveckling? Kommunen anser att medel för detta ska avsättas i statsbudgeten.

Föreskrifter till skyddade områden

Arjeplog Kommun har uttalat ett moratorium för bildande av naturreservat i kommunen för att belysa att bland annat lokala resurser ska brukas till underhåll samt tillgängliggörande av den redan skyddade naturen ska tillrättläggas för. Länsstyrelsen Norrbotten och kommunen har initierat samråd i frågan och tittar tillsammans på hur framtida föreskrifter kan utformas. Det är viktigt som utredningen föreslår att föreskrifter ska utformas för att även kunna utveckla områdena för turism, renskötsel, friluftsliv och lokalsamhället i övrigt. Kommunen föreslår även att gamla reservatsföreskrifter och dess gränser i vissa fall ska kunna ses över i de fall som det hämmar samhällsutveckling så att oproportionerligt stora inskränkningar kan upphävas så länge som syftet med reservatet inte motverkas.

Ökade resurser till reservatsförvaltning

Under senaste åren har många naturreservat bildats, men förvaltningen och skötseln hänger inte med i samma utsträckning. Naturreservat kan vara en god resurs för besöksnäring, men det kräver att de underhålls och sköts om. Tillräckliga resurser måste avsättas för att skapa och underhålla anläggningar i skyddade områden. Det ökar både attraktivitet och det lokala stödet för naturvårdsinsatserna.

Kungleden som välkänd vandringsled kan tas som exempel, där vintersträckningen mellan Västerfjäll till Vounatjviken inom Arjeplog kommun saknar underhållsansvarig och utländska skidexpeditioner har vid tillfällena undsatts efter sträckan. Pandemin har bidragit till att fler hemstrar och söker sig till naturen, att resurser avsätts för förvaltningen är inte bara viktigt för besöksnäringen utan även för de globala målen.

Vi ser fram emot en bioekonomistrategi som väger skogens olika värden

Kommunen välkomnar en nationell bioekonomistrategi.

Arbetet är redan påbörjat och vi ser positivt på att skogsutredningen lyfter att en bioekonomistrategi för Sverige behövs, och att arbetet med den måste ta fart. En i delar otydlig och spretig ordning höjer idag konfliktnivån. Olika myndigheter har olika uppdrag och uppfattningar om avvägningar i skogen. Olika budskap och brist på långsiktighet försvårar för skogens olika intressegrupper och brukare att jobba tillsammans mot gemensamma och tydliga mål.

För att peka ut en stabil riktning för framtiden behöver vi fortfarande mer kunskap om skogens ekologiska status, om skogens möjliga roll i klimatarbetet och potential att bidra till att fasa ut

det fossila, om skogens roll för svensk ekonomi och sysselsättning, för landsbygdsutveckling, friluftsliv och kultur. Vi behöver veta var vi står och vartåt utvecklingen pekar. Men till sist är avvägningarna politiska – vad vill Sverige som nation med sin skog? Arjeplog kommun hoppas att bioekonomistrategin kommer att bidra till svaret.

Beslutsunderlag

Betänkandet SOU 2020:73

Isak Utsi

Kommunstyrelsens ordförande

Beslutet skickas till

Miljödepartementet